

Volhouden

De grondstoffen en energie zijn lange tijd niet zo goedkoop geweest als nu. De inflatie is onder controle. Allerlei nieuwe kennis ligt klaar om in produkten en diensten te worden toegepast. Na jaren van warme en koude sanering is de bedrijvensector efficiënter dan ooit. En toch wil de economische groei maar niet uit zijn diepe sluimer ontwaken. Aan dit mysterie is een lijvig rapport van de OESO gewijd, dat onlangs in de openbaarheid werd gebracht¹.

Het is vooral het probleem van de Westeuropese landen, waar zonder forse stijging van de economische groei geen acceptabele oplossing voor de werkloosheid kan worden gevonden. Met deregulering, aanbodeconomisch beleid, beperking van de collectieve uitgaven en lastenverlaging proberen de overheden al sedert het begin van de jaren tachtig het investeringsklimaat nog verder te verbeteren. De investeringen blijven echter ver onder het niveau hangen dat nodig is om de werkloosheid fors te verlagen. Het OESO-rapport probeert in de eerste plaats te achterhalen waarom het bedrijfsleven zo lauw reageert op zo gunstige omstandigheden.

Het antwoord op deze vraag wordt gegeven aan de hand van een analyse van de economische ontwikkeling in de OESO-landen sinds de tweede wereldoorlog. Na de oorlog bestond er een grote ruimte voor groei vanwege de technische en organisatorische achterstand van de rest van de wereld op de VS. Die ruimte werd benut doordat met behulp van institutionele veranderingen de werking van marktmechanisme werd bevorderd. De wereldhandel werd fors geliberaliseerd, de internationale mobiliteit van kapitaal werd vergroot, de arbeidsmobiliteit was groot en de loonontwikkeling macro-economisch evenwichtig. De technisch-organisatorische inhaalbeweging en de institutionele vernieuwing resulteerden te zamen in een gemiddelde jaarlijkse bnp-groei van 5% over de periode 1950-1973.

Dat de gemiddelde groei van de OESO-landen sinds 1973 tot 2,5% per jaar is ingezakt, wijt het rapport in hoofdzaak aan het niet tijdig verzetten van de institutionele bakens toen het economisch tij keerde. Eind jaren zestig was de technisch-organisatorische achterstand op de VS ingelopen. Dat feit maakte een einde aan ongeremde expansie en produktiviteitsstijging. De tekenen die daarop wezen, werden echter geïnterpreteerd als signalen van laagconjunctuur, waarop gereageerd werd met fiscale en monetaire stimulering. De groeiverwachtingen werden niet neerwaarts bijgesteld, hetgeen, achteraf gezien, leidde tot te grote expansie van de collectieve sector en het toekennen van te grote mobiliteitsbeperkende rechten aan werknemers in de vorm van minimumloon en ontslagbescherming. De opkomst van de niet-tarifaire handelsbelemmeringen en het steunbeleid aan noodlijdende sectoren beperkten daarenboven de concurrentie op afzetmarkten. Tot overmaat van ramp maakten de twee olieprijschokken het helemaal onmogelijk de toch al door inflatie versluierde relatieve prijsveranderingen te volgen.

Dit ontwijken van aanpassing aan gewijzigde fundamentele omstandigheden heeft het economisch proces ernstig verstoord. Zo ernstig zelfs dat de initiatieven die de afgelopen jaren zijn genomen om het marktmechanisme de allocatie te laten sturen, nog niet tot een acceptabel groeiniveau hebben geleid. De beleidsconclusies van dit rapport laten zich dus gemakkelijk raden. Heroverweging van beleidsprogramma's, belastinghervorming, stelselherziening – gezondheidszorg, pensi-

oen, werkloosheidsverzekering –, privatisering en deregulering worden aanbevolen om de collectieve sector efficiënter en effectiever te maken.

Ter verbetering van de werking van de arbeidsmarkt pleit men weliswaar voor verzachting van minimumloonregelingen en ontslagbescherming, maar de meeste nadruk wordt gelegd op het bereiken van tripartite overeenstemming over loondifferentiatie en loonflexibiliteit. Daarnaast wordt de combinatie van scholing en intensieve arbeidsbemiddeling bepleit, terwijl de ruimte voor verlaging van uitkeringen zo goed als uitgeput wordt geacht. Voor de andere factormarkt, de kapitaalmarkt, wordt volstaan met het toejuichen van de tot stand gekomen liberalisering en internationalisering, en het bepleiten van aanpassing van het overheidstoezicht aan de nieuwe situatie. Het gescheiden toezicht per type instelling moet plaatsmaken voor toezicht per functie. Verder dient internationaal te worden samengewerkt bij het houden van toezicht op de financiële markten.

Ten slotte de beleidsaanbevelingen voor de markten voor eindprodukten. Voor de agrarische sector wordt gepleit voor het afschaffen van prijsgaranties, desnoods gecompenseerd door directe inkomenssteun. De industrie zou zich beter kunnen redden naarmate minder directe steun en minder specifieke stimuleringssubsidies worden gegeven. De overheid zou zich moeten beperken tot enerzijds het financieren van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en anderzijds het voeren van een flexibel mededingingsbeleid dat rivaliteit tussen ondernemingen bevordert zonder samenwerking per se uit te bannen. Wat de wereldhandel betreft acht de OESO het de hoogste tijd voor nieuwe initiatieven tot multilaterale handelsliberalisatie. Blootstelling aan de internationale concurrentie is volgens het rapport het effectiefste middel om de economische dynamiek te vergroten. Belangrijke onderwerpen voor internationaal handelsoverleg zijn de landbouw, de standaardisatie van technische normen, de wereldwijde bescherming van het intellectuele eigendom, de restricties op internationaal dienstenverkeer en de rechten van buitenlandse investeerders.

In dit omvattende programma zijn eigenlijk geen nieuwe ideeën te ontdekken. Het rapport beveelt beleid aan waarvan de meeste elementen de afgelopen zes jaren al omstandig zijn getest. Op allerlei punten is het investeringsklimaat verbeterd, mede door diverse niet-beleidgeïnduceerde ontwikkelingen. De investeringsgolf en daarmee de verhoopde groei en nieuwe werkgelegenheid laten echter nog steeds op zich wachten. Volgens dit OESO-rapport was al het kap- en snoeiwerk nog niet genoeg en is bovendien een forse multilaterale handelsliberalisatie noodzakelijk. Dat laatste zou snel geregeld moeten kunnen worden, gezien de liberale geest die op economisch-politiek gebied door de OESO en de rest van de wereld waait. Tot het zover is, luidt de boodschap uit Parijs: volhouden. Maar hoe lang nog? Nog eens zes jaar is te lang.

W. Sietsma

1. OECD, *Structural adjustment and economic performance*, Parijs, 1987, gepubliceerd 14 maart jl.